

ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cattignè“ — Cattignè (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 10.

ЦЕТИЊЕ, СРИЈЕДА 4. ФЕБРУАРА 1909. ГОД.

ГОДИНА II

Цетиње, 4. фебруара.

Европа живи све брже. Прије неколико десетина година легала је с бијелом кавом, а устајала с молитвом на уснама, слушајући са страхопоштовањем шта старији казују. Сад од те породичне целомудрености нема ни трага.

Погледајте бечки парламент. Ко је могао прије десетак-двајест година и снијевати, да ће се некада лијепо зачешљани и вазда успијени парламентарци у сред сједница тући, вући, грдити и ућуткавати пиштаљкама?

Бизмарк је био силан човјек, али ни помислити се није могло да би он јавно у парламенту осудио цара, као што је недавно чинио књаз Билев послје познатог говора цара Вилхелма о енглеско-њемачким и њемачко-руским односима.

Тридесет година траје паклена мржња између Париза и Берлина, а сад се споразумијевају.

Јавно се оптужује у Берлину краљ Едвард да непријатељски окружује Њемачку, а већ послје краткога времена горди Вилхелм зове Едварда у госте и овај му долази. Књаз Билев горде Њемачке пристаје да дуге часове преговара са енглеским подсекретарем за спољне послове, не марећи што је у томе акту прећутно метнуто извјесно понижење.

У Русији полиција са својим највишим представницима изједначава се с терористама и приређује најкрвавије агентате, не заустављајући се ни пред прагове царске породице. Некада мирна Русија ври данас као котао на ватри. Кипи у свакоме свом куту. Најјачи кључ избија у Государственој Думи, у штампи и на влади. Сваки час избијају појединци на површину и онда стрмоглавце падају у дубине, као делфини што се по мору играју. Нико није у стању да предвиди ни шта ће послје петнајест дана бити.

У Италији ништа друкчије. Прије два мјесеца Ђолитијев кабинет добио је повјерење Камаре, данас ту Камару распушта, јер су му потребни послушнији посланици. Титони, чија се спољна политика одобрила, даје оставку, трза је натраг и чека пресуду од нових избора.

Послје тих избора ко зна каква ће се ситуација створити и хоће ли Аустро-Угарска имати разлога да се радује. Увијек савезници, а никада искрени пријатељи, већ одавна подижу на заједничкој граници утврђења.

У Прагу њемачки „бумел“ не попушта, и због тога је увијек нереди. Једно се опасно стање опозвало, да се ускоро друго прогласи. У Хрватској се дижу вјешала, то ваздашње знамење аустриске слободе и културе, да се 53 невина Србина лише живота као „велеиздајници“.

У Босни и Херцеговини раздјели се гладни шакали да раздиру народ и пуне џепове, а између Беча и Пеште раздор, не знају на коме је царство, ком да припадну Босна и Херцеговина, и како да уреди своје узајамне односе у питању независне мађарске банке, мађарске војске, општега права гласа и т. д.

Све брже живи Европа. Народи се све то више буде и све више кипи живот. Неће бити далеко дан, кад ће на томе путу попуцати и пошљедњи обручи заостали из средњег вијека и кад ће физиономија друштвенога живота постати сасвим друкчија.

А како је на Балкану? Овај казан ври над ватром самога пакла. Ту је ватру ужегла грабљива Аустро-Угарска, чији је историски траг обиљежен самим отмицама, подјармљивањима, тиранисањем туђих народности, насиљама и превртљивошћу најскаредније врсте.

Србија и Црна Гора морају да чине очајничке напоре да из вртлога, у који је бачено српско племе, спасу свој народ.

Румунија се такође бори и тражи Буковину и Трансилванију. Генерал Стојка у својој политичкој брошури то отворено исповиједа што је учинило сензацију.

У Бугарској тек што није проговорио топ.

Али нико тако наглу промјену из мртвила у буран живот не показује као Турска. Љетос још гробље, потпуно мирно и унило, на ком се лелујала трава и једино она показивала неки живот, данас је узнемирено житејско море, чији вали бију високо под облацима.

Стара Византија, цареви, град, Стамбул горди, почиње на ново да се из темеља тресе. Послје свакога потреса ствара се на површини нов мозајик људи и праваца, нова слика бурнога унутрашњег живота. Заостао у политичким слободама из Европе било је очекивати, да ће се његов јавни живот, живот у штампи и парламенту, развијати бојажљиво, полако и у страхопоштовању према пруту старијих, али не. Он је покуљао као бујица која је дуго задржавана. Он сад брже тече но ма где у старој Европи, као да се жури да накрми што је пропустио.

Погледајте пошљедну слику. Још прије шест недјеља парламент изглашава великоме везиру Ђамил-паше једнодушно повјерење, а већ данас му изјављује неповјерење. Министри падају као иње с дрвета кад га вјетар затресе. Војска мора да одржава ред, а ратни бродови скинули брњице с топова и пустили их да зијевају на Цариград, готови да свакога часа извргну из себе огањ и погибију.

Дивљачка радост у пространој Аустро-Угарској претворила се очас

у злокобну слутњу, очекујући најгоре вијести. Јер повјерење Ђамил-паше дато је у вези са прихватом аустро-угарскога приједлога за споразум, неповјерење и његов пад може лако имати за пошљедицу непристанак на данајски поклон из Беча. Опозиција је и иначе увелико нарасла како у врховима управе тако и у народу и у парламенту. Може лако бити да је ово неповјерење више у вези са незадовољством према споразуму, него ли са реконструкцијом кабинета, коју је велики везир извршио не питајући парламент. Између њега и Младотурака пукла је провала. Изгледа и још нешто, и ми ћемо рећи и ако је комбинација врло смеона: изгледа да је неповјерење и изјава Ђамил-паше, да је готов да одступи, унапријед намештено, као што је напријед удешена и цијела комедија са бојкотом, којом су вукли и вуку за нос и Палачинија и Аустро-Угарску.

Ствари су несумњиво овим новим обртом пошле за Аустро-Угарску на горе. Преговори за споразум ако се одмах и не прекину, одложиће се на дуже вријеме, а кад се настане, неће извјесно ићи тако глатко као под Ђамил-пашом. На крају крајева врло је могућно да се коначно и разбију. Треба ће још нових милиона да Аустро-Угарска баци у мутну Марицу и сваки пут да почне спочетка.

Србија и Црна Гора знаће шта им ваља радити и у Цариграду и на дому. Не смију ни једнога часка малаксати. Кад би их обхрвао умор, пренути и новим силама напријед, тврдо вјерујући да ће успјети. Само се тако тече кућа. Без муке се ни сабља не сакова, а камо ли народ да се уједини.

И ако аустро-угарска штампа кроза све зурле и борије оглашава да је наша ствар у свијету напуштена, а њена на добром путу да се ријеши, невјерујмо јој. Она говори неистину, да би нас морално убила и натјерала на резигнацију. У Европи ништа се још скристалисало није, те да се може рећи да је ситуација стално противу наших, а у хатар њених погледа. Све се комеша. Што је пређе било противу ње изгледа да се поутишало; што је било за нас изгледа као да се заморило, али сјутра већ може опет да се окрене како је било, а прекосјутра да се и то малчице измијени. Јер на овој политичкој вјетромјетини сваки се дан појављују нови фактори и сви новије и специјалнији интереси, а ови увијек дају ситуацији другу физиономију.

Према овоме што бива у Цариграду ствари се опет окрећу у нашу корист, а сумњама да смо што год изгубили и у Берлину при састанку Краља Едварда са њемачким царем. Али баш да се гдје

што год и изгуби, непопустљива енергија с наше стране и готовост и на пошљедни бездимни разлог учиниће, да се ствари опет врате на стару мјеру. Јер сад се ситуација ствара, зато се сваки дан и мијења, и ми не смијемо духом клонити ако кад год изгледи и не буду баш сасвим ружичасти. Европа све брже живи. У стварању коначне ситуације морамо узети жива учешћа и не клонити.

Пад великога везира Ђамил-паше

Падали су и досад велики везири, али свијет није одмах похитао да то у билежник забиљежи. Ђамил или Хусејин било је за Европу хеписи бир.

Овога пута је друкчије. Пад Ђамил-паше са великога везирства европски је догађај. Догађај од велике важности. У Цариграду је кључ свеколике ситуације, и ту се сад одређује судбина европскога мира. У првоме реду на Цариград су упрти погледи из Беча и Софије, у другом из Биограда и Цетиња, а не у мањој мјери и из свих осталих пријестоница. Можемо слободно рећи: из свега свијета. Ако се постигне споразум са Аустро-Угарском и Бугарском, опасност је сведена на пола. Остаје неријешено само српско питање. Па и то са мало добре воље од стране Аустро-Угарске може бити скинуто с дневнога реда. Србија и Црна Гора свеле су своје захтјеве на минимум.

Поред све хвале аустро-угарских листова споразум није био обезбијеђен. Ђамил-паша је приједлог аустро-угарски у начелу усвојио, али од начела до практичних појединости свагда је велики пут. Оптимизам бечки и пештански није тај дуги пут хтио да види. Вјеровало се, да се с тавана може скочити одмах у чарапе.

Ми од самога почетка нијесмо вјеровали у гладак развој њиховога погађања. Да је остала и стара Турска ипак се овако крупни догађаји не би ломили преко кољена. У питању је коначан губитак трију важних провинција и четврте валалне Бугарске с источним железницама. Свршити пазар као на пјаци, не иде.

Аустро-Угарска штампа подигла је радосни урнебес да би нас учинила малодушнима, а Европи сугерисала увјерење да је њена ствар побједила, како би и ова окренула други лист. Али гвоздена логика догађаја није се дала овом лармом помести. Ђамил-паша тако исто. Ствар и ако је изгледала који пут да је већ у перу да буде потписана, свакада је била далеко од свршетка.

Игра са бојкотом, који се сваки час свршавао па опет остао на старом; радост бечка да бојкот престаје, па опет враћање на старо разочарење; услови које је полагала Турска као споредне, али који су дубоко засијецали у суштину — све то скупа наводило нас је на мишљење, да лукава турска дипломатија одиграва овдје свој Meisterstück. И као да се нијесмо преварили.

Да је бојкот престао кад су му се у Бечу надали, вјеровали би смо да је Туској до споразума стало и

да га искрено жели. И да је ције-на у готовоме била већа, на коју је Турска пристала, утврдило би нас већма у вјери да се одиста и с једне и с друге стране броди пуним једрилима у братски загрљај. Али непрестајање бојкота и ако је маркграф Палавичини неколико пута однио кући пуну врећу обећања, и брз пристанак на тричаву суму од два и по милиона лира, па онда протокол у ком се изрично каже да је то откуп не вакувских добара него суверенога права Султановог, отјерало нас је у јерес и вазда смо допуштали могућност, да ће на крају крајева Аустро-Угарска бити изиграна, на смијех свега свијета.

Баш сад су преговори требали ући у пошљедњу фазу. Још недјеља двије и требало је да буду коначно редиговани, кад — али Хамил паша паде.

Само се по себи разумије да је тим претрпио велики удар и сам споразум. Нов кабинет, нови људи, па и нови погледи. Нико не може да предвиди како ће нови кабинет под Хусејин Халми-пашом продужити преговоре. Хилми-паша је веома интелигентан, мудар и вјешт државник, потпуно дорасео Ерен-талу. Може он бити и аустрофил, али је прије свега Турчин и турски родољуб. Он ће у првове реду гледати турске интересе, па ће по свој прилици оцијенити и пошље-дице једнога моћног и грабљивог сусједа, какав ће бити Аустро-Угарска, ако се остави у Босни и Херцеговини. Не мање ваља ће му водити рачуна и о нашој будућој улози на Балкану, јер и с нама Турска ваља да живи у сусједству. Од ње ће зависити какво ће то сусједство у ближој и даљој будућности бити.

Опет кажемо, ништа позитивнога не можемо у напријед казати, како ће се држати нови велики везир и његов кабинет.

Ако је допуштено из познатих података чинити закључке на будућност, онда морамо рећи, да Аустро-Угарској неће процватити много ружа под сунцем Хусејин Хилми-паше.

Ово што је било нама изгледа као развој једне драме, у којој је сваки свој улогу добро научио. Према тој унапријед написаној драми Хамил-паша је пао што је његова улога завршена. И ако је то — а нама се чини да јесте — морамо за њим у потјеру послати наше признање, да је својулогу одиграо мајсторски.

Зашто нам се чини да је ово довде била унапријед скројена театралност? Да и то кажемо. Хамил-Паша пао је изненадно. Криза је дошла као љетна непогода, из небуха, и одмах га је покосила. Кризу је он сам закleo да дође, а могао је поред изгласаног повје-рења у парламенту још остати. Начин, који је изабрао да падне, није парламентаран, а он врло добро зна шта је требало радити ако је хтио да реконструише свој кабинет. Он је изабрао начин најгори у уставним земљама: преустројио је кабинет, а парламент о томе није ни питао. Навалично је ишао на то да га изазове противу себе. Па и кад га је изазвао није покушао да га утиша и задобије за своје погледе, него је одмах — изгледа као да је једва чекао — изјавио, да је и сам био науман да се повуче.

И повукао се. Види се јасно да је се све развијало као да је уна-пријед удешено. Хамил је догурао до ижице и сад му је остало или да потпише споразум, или да се уклони. Лавирати више није могао. Јавашлук има и у Турској свој пошљедњи час.

Хусејин Хилми има сад одрије-шене руке и може почети опет с првога краја. Начин пада Хамил-паше даје нам разлог да смијемо очекивати, да Хусејин има или да продужи виртуозност Хамил-па-шину, или да што прије изнесе Аустро-Угарску пред врата гдје је чекала прије учињенога приједлога. Судећи по енергији, са којом се бој-кот наставља, није вјеровати да ће Аустро-Угарска под Хилми-пашом боље проћи но под Хамилом, осим ако пристане на погодбе, које је Хамил оставио и које ће нови кабинет ставити. Па и онда пошљедна је инстанција парламент, пред ким ће се и Хусејин Хилми поклонити.

Збуњеним ждраловима у Бечу

Што смо ближе рату господа у Бечу постају све сметенији. Здрав расудак изгледа да им је најслаби-ја страна данас.

Усладио им се европски мандат на „привремене“ окупације, па би и опет такав један да добију. Хте-ли би да окупирају Србију, и ако би то могло ићи само уз истодоб-ну окупацију Црне Горе, ако би им то јест испало за руком.

Да нијесмо учиви рекли би смо им просто и кратко да су будале. Прије свега кад смо ми ријешени на рат, нама је сасвим све једно, хоће ли Аустро-Угарска имати ев-ропски мандат, или не. По ономе како бечка господа изнесе изгледа, да неће ратовати ако не буду има-ли мандата, и онда ће нам пут бити отворен до Беча. Пошто у то не вјерујемо, онда је пријетња с европским мандатом једно просто швабско бенављење. Нити ће они тај мандат добити, нићи ће наша ријешеност на рат допустити ако би евентуално Аустро-Угарска до-била европски мандат. С њим ни-шта јача, без њега ништа слабија. Овако плитке пријетње границе с блесавошћу. Да су само мало присебнији увидјели би, да се тим данас ни сами франци не могу по-плашити.

Исто је тако плитак и начин ка-ко су покушали да ту идеју баце у свијет. Бајаги — говори се! А гдје се говори! Говоре бечке шва-бе међу собом и казују своје скром-не жеље. Сами предлажу, сами у-стају противу приједлога, и онда га опет оглашују као могућним. Ми се на ту шашаву манзафларију смијемо.

Што се тиче тога да ће мира бити на Балканском Полуострву, нарочито према Аустро-Угарској, са-мо кад нестане Србије и Црне Го-ро, то је истина. Докле нас је год на свијету нећемо мировати докле год Аустро-Угарске нестане с Бал-кана. Према томе има да се допу-ни оно њихово: мира ће бити само ако нестане нас, или Аустро-Угар-ске као плъчакшке државе на овом нашем трополу. Питање сад може бити само то, кога треба да неста-не, нас, који се бранимо од хајду-ка, или хајдука, који је пошао на плъчку.

То ће питање ријешити мач.

Ултиматум

Клепетуше бечке политике у Ма-ђарској називу већ и ултиматум. У Бечу само шушне, у Мађарској већ звоне на ларму. Хоће да осу-јете предају српског меморандума, па пријете окупацијама, европским мандатима и ултиматима. Како већ ко умије. Шта је ком ближе руци граби и баца се на нас.

Досад смо о меморандуму могли мислити и овако и онако, сад и-мамо само једно мишљење: да је врло важан и да га што прије тре-ба предати великим силама, без

обзира ма на чије савјете. Мемо-рандум ће бити сталан протест про-тиву аустро-угарске отимачине и дјејствоваће све донде, док се из Босне и Херцеговине плъчакш не истисне. Баш зато, што је Аустро-Угарска прегла свим силама да га не предамо, морамо га предати. Ко хоће побједу у рату, не смије у дипломатској борби допустити противнику да нам нанесе јевтин пораз. А пораз би био ако бисмо се уплашили новинарских пријетња и одустали од меморандума. Ко то уради примиће на себе осуду са-временика и проклетство будућих нараштаја. У тај пораз никако не улазити, нарочито сад послје ови-јех швапских пријетња. То је мо-гло бити прије, сад никако. Непри-јатељ ће стећи увјерење да нас и од сад може плашити решетом, и онда му нема краја. Овај први од-лучнији сукоб мора испати како ми хоћемо, ма нам мађарска штам-па послала цијелу библиотеку ул-тиматума.

А и зашто ултиматум? Зар ми немамо права да се жалимо, не-мамо ли зар права да што год тражимо и свој народ да узимамо у заштиту? Зар кад нас отимач роби да нам се одузме право да се бранимо, ма и меморандумима?

И гдје је било да се на мемо-рандуме одговара ултиматом, ев-ропским мандатом и окупацијама? То Шваба лаже и плаши са чети-ри фарбе.

Напошљетку ко је ријешен на рат, он се не смије убојати од ул-тимата и мандата. Рат је рат ма уз какву декоративну салату. Ако би смо се поплашили од пријетња, дали бисмо доказ да се још више плашимо рата, и онда смо одмах постали смијешни.

Хроника

Кратак одговор. „Нова Сл. Преса“ покушава да нас поплаши грдним при-јетњама. Дало јој се на зло што српска влада спрема меморандум великим сила-ма, па се затрчала да нам очи ископа. Било да говори у своје име, било у име барона Ерентала, ми то примамо с рав-нодушносту и не налазимо да се треба надметати с њом. Пријети из страха, а труди се да га сакрије. Међутијем врло га лоше сакрива. Боји се рата, па би хтјела да нас унапријед заплаши. Прије-ти нам поразом, као да га има већ у цену. Показује се унапријед великодушна, а нико то од Аустро-Угарске не тражи. Управо, полемисе са сама собом. Наш је одговор кратак. Не боји се Аустро-Угарска нас, него пошљедица. Зато се и боји рата. Ми опет немамо другога са-везника до тих пошљедица и изавањемо их кад већ мора бити. О томе господа у Бечу нека себи не стварају излишне илузије. Побједа је у Божјој руци, али ако и буде на страни јачих батаљона то ће бити након многих година. Донде знањемо како ћемо се борити. У томе случају имамо моћног савезника у бу-дућности, а како се ствари у Европи брзо развијају, могли бисмо и погодити ко ће се на нашој страни јавити. И то не да нам самарићански помогне, но што ће му тако диктовати свој интерес. Зна-мо и какво срце куша у Босни, Херце-говини, Банату, Сријему, Бачкој и свуда гдје Срби живе, а знамо и како се за Аустрију одушевљавају Чеси, Словенци, Талијани и други. На нашој је страни већ храброст, појачана идејом, мржњом и одушевљењем, на противној је само дисциплина, која, кад је сама, пршти као стакло. Што се тиче тога да ће унапри-јед рећи, да неће тражити територијалне накнаде, то јој помоћи неће. Она ће о-држати ријеч само кад на извјесним гра-ницама буду чекали многобројни бата-љони. То је доста.

„Аустриска провинција“. Један мла-дотурски цариградски лист („Шурај У-мет“) препоручује Србији и Црној Гори, да се с Аустријом измире. Она је, вели тај турски лист, много добра учинила Србији, „а Црна Гора је и иначе став-љена у положај њене провинције!“ На овоме проналаску може се „Шурај Умету“ искрено честитати. Црна Гора није била никад ничија провинција, нити ће, док и једнога Црногорца буде жива. Али, кад би Црна Гора била аустриска

провинција — што је пронашао само „Шурај Умет“ — онда се ни редактори „Уметови“ не би добро осјећали.

За устав у Босни

Да би се замазале очи како страном свијету, тако и народу, босанска влада предузела је сада кораке за увођење у-става у Босни и Херцеговини. Она је са-звала у Сарајеву анкету политичких пр-вака, да чује њихово мишљење о устав-ном уређењу Босне и Херцеговине.

Сам позив одао је босанску владу и јасно показао како њој није ни мало до тога да чује и проучи жеље и захтјеве народа у овим земљама, него да јој је главни смјер, да изигра вољу народа и да учини оно што она хоће.

Како нам о томе најбоље говори из-јава чланова српске народне организације, позваних у ову анкету, то је у доносимо у целини:

Земаљска влада за Босну и Херце-говину позвала је својом вољом и по сво-ме избору извјестан број људи на вије-ћање о земаљским пословима. Према изјавама учињеним и легислативама Ау-стрије и Угарске, ми смо наслућивали, да ће предмет садањег вијећања бити расправљање о будућем уставном уре-ђењу наше отаџбине. Сазив анкете из-вршила је земаљска влада не обраћајући се директно на надлежне факторе Срп-ске Народне Организације, Главни или Уставни Одбор.

Српска Народна Организација у Босни и Херцеговини створена је уз учество-вање цијелог Српског Народа и уз из-рично одобрење власти. Стога је она је-дина представница Српског Народа. Ми као њени чланови, нећемо нити мо-жемо без одобрења њених надлежних фактора предузимати никаквог политич-ког чина. Ради тога не можемо учество-вати ни у овој анкети без овлаштења и упутства од наше организације, која иза програма од 31. октобра 1907. и поруке, издане 28. септембра 1908. заједно са Егзекутивним Одбором Муслиманске На-родне Организације у Будим-Пешти, није имала никаква састанка, нити је изнијела никакво новије становиште.

Саслушавши мишљење угледнијих људи из народа, у колико смо их ради крат-коће времена, од примања позива могли на брзу руку сазвати на договор, ми као позвани појединци сматрали смо за дуж-ност, да дођемо и да изнесемо своје мишљење у погледу самога начина сазива уставне анкете:

I. Земаљска влада, као иницијатор ове анкете, није по нашем убјеђењу, требала позивати поједине личности, него се тре-бала обратити на законите репрезентације народа, означајући им евентуално само број њихових делегата, а ствар је Орга-низација, да оне изаберу своје изасла-нике.

II. Земаљска влада требала је ради важности саме ствари обавијестити по-зване у много дужем року, дајући им пројекат на претходно проучавање а на-рочито с обзиром на чињеницу, што је влада у анкетама у погледу питања мање важности на тај начин поступала.

III. Земаљска влада требала је осигу-рати позваним личностима имунитет, јер је једино тако могуће у овој прилици чути отворену критику и право мишљење народа.

IV. Земаљска влада требала је одре-дити много већи број личности из Срп-ске и Муслиманске Народне Организа-ције него сада, јер оне представљају пре-тежну већину народа у Босни и Херце-говини.

С тога смо добили увјерење, да једино анкета сазвана на изложени начин може бити прави израз народне воље.

Шлеђују потписи петорице њих.

Гласови поводом анексије

Затворени у Дубровнику

„Дубровник“ доноси: „Чујемо да је у наше тамнице доведен један Србијанац, помоћник код једне рад-ње, који је био на проласку преко Хер-цеговине за Ријеку. У жељезници да је пјевао српске пјесме, те је у Грузи арес-тиран и доведен у наше тамнице, а ро-ба му пошла на Ријеку. Ово хапшење да је на њега много дјеловало, јер да се ни у чим не осјећа крив, и да га ово дана тресе гробница, и он болестан мора ча-мити у оним ћелијама. У име хуманитар-ности, ако је тако, нека се ствар разви-и тог човјека ослободи.

Једнако је у нашим тамницама затво-рен неки Михаило Брњатић, Црногорац. Прошло је два мјесеца да је ту затворен, те ни он сам не зна зашто га ту толико држе. Имао је собом 240 кр., па је на Божић молио, да му од тог новце што купи и даду му јести на Божић, али се на то ни не осврнуше. Чему све то?

Изазивање у Котору

Као што нам јављају из Котора, ових дана је тамо упао један пробисвијет, Нијемац, који је у кавани „Dojmi“ давао некакав концерт и том приликом толико безобзиран био, да је дрско насртао на свакога, немајући ни мало обзира гдје се налази. Тај њемачки багабунт није штетио ни Которане, ни Чехе, па се дрзнуо да прави недотупаве вицеви и на рачун наших, црногорских, светиња, а све уз асистенцију — официра. Ово изазивање у толико више пада у очи што је било уперено баш противу оних, који и сачињавају главни дио становништва у Котору. Од којеквих пробисвијета и пропагида не треба боље ни очекивати, али када су се са њиме изједначили чак и аустриски официри аплаудирајући његовим глупостима и изазивању, тиме су најбоље засвједочили да нијесу ни они ништа бољи од њега и према томе није никакво чудо што од њихове „доброте“ сваког дана прелазе амо њихови војници, махом Словени.

Опозиционе странке у Хрватској

Опозиционе странке у Хрватској су већ од неколико недеља преговарале, какве би кораке предузеле противу данашњег режима. Као последицу ових преговора изишле опозициони листови у Хрватској овај манифест:

„Потписане опозиционалне странке у Хрватској, како оне, које сачињавају већину у сабору, тако и оне, које стоје изван ње, са намјером да појачаном снагом наставе у прошлој години започету борбу, која се тиче свеопштег, једнаког, директног и тајног права гласа за хрватски сабор, јер је ово први и најпотребнији увјет националног, економског и државноправног развоја Хрватске изјављују ради најновијих догађаја, а особито ради овога:

1. што се већ једну годину у Хрватској неуставно влада откако је систиран рад хрватског сабора и што влада троши народни новац без одобрења парламента;

2. што су праксом владе и њених њој одговорних органа закони изван крепости, који јамче грађанске слободе на право удруживања, закон о корпорацијама и штампи, као и закон слободних избора;

3. што је лична слобода изгубила своју уставну гаранцију личном и јавном изјавом бана Павла Рауха, да је он помоћу својих органа политички процес сковао, јер се овим процесом компромитују његови политички противници, при чему је он увукао и судове у вртлог политичких акција, као да њихов позив није, да за свакога констатирају и провађају правду, него да земаљски поглавица одређује суду правац, да служи његовим политичким интенцијама,

те потписане странке с обзиром на све ово констатирају, да је борба за политичка, грађанска и човјечија права појединачна, као и борба за фундаментална уставна права краљевине Хрватске и за њезино демократизовање нераздјелива и нераздржива с борбом против режима бана барона Рауха, репрезентанта и извршитеља неуставности и незаконитости. Ради тога сматрају све ове странке својом првом и главном дужношћу, да у споразуму преузму заједничку борбу против безуставног режима с намјером, да се како овај, тако и сваки други режим, који би могао доћи на истом темељу и с истом горе наведеном задањом, уставним путем острани.

Маклаков у Сарајеву

„Narodni Listy“ доноси: Са свога путовања по Балкану вратио се у Москву руски политичар и посланик у Государственој Думи Маклаков који нам је познат са словенске конференције у Прагу. Оутиску тог пута приповиједао је сараднику „Рускога Слова“, а од тог ми вадимо оно, што се тиче Сарајева. Приповиједао је: У Босни нијесам био дуго. Било је дојављено неким српским и муслиманским новинарским сарадницима с којима сам се знао, да ћу ја доћи. Занимљиво је, да су они били стављени под полицијну пажњу, која је тобоже била за моју особу припређена. Кад сам изишао на сарајевској станици, приђе ми неки непознат господин и упита ме, јесам ли ја Маклаков. Мислио сам, да то сигурно неко долази, да ме поздрави, па сам радосно одговорио: Јест! Ја сам Маклаков. На то се онај господин учтиво поклон и оде. Кад сам прешао ограду, приђу ми два Србина, којима нијесу дозволили изаћи на перон и опет ме и они упитају, јесам ли ја Маклаков. Учинио ми се је већ од оног првог господина, да је неко од полиције па сам мислио, да су и ова два полицијца. Одговорио сам да сам Маклаков, али сад без радости. Они су ми саопћили од кога су сазнали за мој дола-

зак, те сам по том знао да су Срби. Кад сам упитао, ко је онај господин, што ме је прво срио, рекли су ми, да ми је то сам главни детектив сарајевске полиције указао част својом позорношћу. У хотелу сам се нашао с тајником нашег консулата, који ме је молио, да из Сарајева и у опће из Босне, не шаљем никаквих ни писама ни телеграма и да би најбоље било, ако би, што је могуће прије, отишао из Босне. Рекао ми је, да је веома рђаво расположење у народу а особито код Муслимана. Муслимани намјевају да сале из Босне. Срби не вјерују да ће им бити боље и онда кад им се буде увео и земаљски сабор.

Земља је спремна за германизацију, Аустро-Угарска не воли страног мишљења с тог ове обје земље тако строго надзире. И у опће утисак кога сад Босна и Херцеговина чини, врло је депримиран, па се није лијепо тога ни сјећати.

Српство

Састанак адвоката у Сарајеву. У недељу су адвокати из цијеле Босне и Херцеговине држали у Сарајеву састанак ради образовања адвокатске коморе.

„Синдикат загребачких новинара“. Ускоро ће бити јавна расправа свима оним Србима у Хрватској и Славонији, који су затворени због „велеиздајничке афере“. Како је влади стало много и до тога да страна штампа са те расправе пише како она жели, то је од својих платежника саставила „синдикат загребачких новинара“, који ће имати за задатак да изјештава стране листове о току расправе. Пештански листови већ су добили изјештај, да не треба да шаљу на ову расправу своје изјештаче, пошто ће их овај синдикат служити својим изјештајима.

Осуђен. Још у мају мјесецу београдски „Дневни Лист“ на безобзиран и цинички начин нападао је изасланика Новинарског Удружења г. П. А. Ђорђевића због његових изјештаја, ради чега је г. Ђорђевић ово уредништво оптужио и суд је одг. уредника тога листа сада осудио на мјесец дана затвора и 300 дин. новчане казне. Како ни приватни ни државни тужиоци нијесу били задовољни овом осудом, то ће и Апелациони Суд имати да рече своју.

Словенство

Борба око листа. У Загребу излази хрватски лист „Novosti“, који се бави највише криминалним догађајима, сензацијама и томе сличном, а иначе пише у напредном духу. Франковцима је тај лист био замакао за око, јер су видјели да се одлично растура, те су хтели да га присвоје и радили су на откуп. Како су били одбијени, то су они сада покренули у Загребу нов лист „Hrvatske Novosti“, који је слогом и техничком изразом и спољашношћу потпуно исти правим „Novosti“-ма и на тај начин обмањују свијет, јер га најмљени продавци продају као праве „Novosti“. Без подвала, ординарног капиша и дрског наметања франковци никако и не могу.

Чеси и Нијемци. Пошто су се у Бечу увјерили да не могу никакo сломити отпор Чеха и да су им све мукe узалудне, дали су се у обећања. Тако се из Беча јавља: Успије ли владина акција, да се споразуму Чеси и Нијемци у погледу језичног питања, влада ће предложити закон о регрутима, језичне основе за Чешку, закон за осигурање радника и т. д. У исто доба би се и реконструисао кабинет, те би се тада установило министарство за Јужне Словене. Лијепе приче!

† Матилда Лесић. У Загребу је преминула Матилда Лесић, дугогодишњи члан хрватског позоришта, у коме је имала прве улоге са пјевањем. Лака јој земља!

Руски специјалитети

Евгеније Азев је чивутин из Нижњег Новгорода, крупан, висок, гадан у лицу, с отомболомим доњим уснама. Човјек способан за све. По струци је инжењер. Био је члан централног одбора руских терориста, којем је сједиште у Паризу, и душа свих терористичких и револуционарних покрета пошљедњих седам година. Знао је све у прсте шта се ради, шта спрема, гдје се спрема и који су умишљани. Покретац је био устанка у Москви 1905. године, гдје су се револуционари тукли с војском и гдје веле да је пало на двадесет хиљада људи. Азев је био организатор атентата на бившега свемоћног министра Плевеа, губернатора Богдановића, Фон дер Лауница, великога кнеза Сергија (царског стрица), адмирала Дубасова, на покојног губернатора Петрограда Трепова, великога књаза Владимира, генерала Клајгелса, Каулбарса, на варшавског генер. губернатора Скалона и т. д.

У Тријакама је био састанак, гдје је ријешено да се у Кроштанту, Свеаборгу и Одеси дигне војнички устанак. Ту је Азев био тајник.

Још више но ово изненадиће вас кад вам речемо, да је Азев био — агент политичке тајне полиције. То још није ништа, али се је с њим изједначила и сама полиција и сви ти агентати и покрети удешавала је сама та полиција. Према томе прије се може рећи, да је полиција преко њега стајала у служби револуционара и терориста, но обратнo.

Револуционар Бурцев одавно је посумњао на Азева, али није имао у рукама никаквих доказа. Једанпут кад се Азев изговорио да иде у Минхен да се опорави, отишао је у Петроград, и тамо су га опазили кад је излазио из стана бившега шефа политичког департмана полиције Рачковског.

Бурцев га оптужи централном одбору и овај га позове да се оправда, но Азев умакне. Сад је било све јасно. У исто доба суд револуционара позвао је као свједока и бившега шефа Рачковског — Лопухина, али влада кад је сазнала о том послала му је генерала Герасимова с пругом, да добро пази шта ради, јер ће она дознати шта буде свједочио. Лопухин упути отворено писмо Столипину, министру председнику, а пошљедица је била да је одмах стрпан у затвор.

Бурцев је уредник листа „Билоје“, (прошлост, оно што је било) орган за историју руског револуционарног покрета, и ту страшно терети руску полицију. У органу француских социјалиста „L'Humanité“ тврди чак и то, да је Рачковски преко Азева организовао атентат и на самога цара. Што тај атентат није успио, није, вели Бурцев, заслуга ни Рачковскога ни Азева.

Војничка побуна у Кронштату, Свеаборгу и Одеси свршила се бједно зато, што је састанку, на коме је тај покрет удешен, тајник био Азев.

Види се јасно: Азев је био до пола полицијски агент, а полиција до пола револуционарна и терористичка. Сачињавали су организацију за себе, која није потпуно служила ни држави ни терористама, него себи.

Бурцев се нуди да на суду све што је тврдио фактима докаже.

Афера се развија даље.

Министар председник Столипин и све руско друштво изненађени су до крајности овим открићем. Столипин је ријешен да оваквој полицији учини крај и зато је, веле, позвао Гучкова, једнога од највишењих људи у Думи, за министра унутрашњих послова. Полиција не смије бити изазивачка, још мање да сама удешава атентате и побуне, које су прогутали толике невинне жртве.

Дневне новости

Вратили се на Цетиње. Њихова Краљ. Височанства Престолонашљедник Књаз Данило и Престолонашљедница Књагиња Милица вратили су се у недељу по подне са Ријеке на Цетиње.

Отпутовали на Крушевац. Њихова Височанства Књаз Мирко и Књагиња Наталија, који су краће вријеме боравили на Ријеци, отпутовали су јуче на Крушевац.

Књаз Петар на Цетињу. Јуче по подне допутовао је на Цетиње Његово Височанство Књаз Петар, који ће вечерас присуствовати на великоме балу, што га официри дају у Војноме Стану.

Разријешен од дужности. Директор Цетињске Гимназије г. М. Мијушковић, који је као народни посланик за клевету нанесену Књажевској влади тужен суду, актом г. Министра Просвјете разријешен је до даље наредбе од дужности, која је привремено предата професору г. Томановићу.

Ишљећење над жандармима. Ишљећење над шеснајесторицом притворених жандарма, како се до сада врши, има и своју незгодну страну. Људима од закона, који знају, како се воде истраге над оптуженима и ко их може да води, упашће у очи чињеница, за притворене жандарме протоколарно са слушава лице, коме је тужитељ истијех жандарма, као председник суда, у исто вријеме и шеф. Ми овијем не мислимо да доведемо у питање ничију објективност, нарочито у наведеноме случају, јер, док

цио ток истраге не буде предан јавности, немамо разлога за оцјену исте; али, да ли начин вођења истраге одговара правним појмовима и духу самих наших закона, то нам је, мислимо, допуштено расправљати. И човјек, који није вишан законима, чудиће се превеликој толеранцији, која је допустила да кажњиво дјело једне парничне стране испитује члан судскога надлештва, коме је друга парнична страна шеф. Можда је, поред многих других, и ово један доказ више, да би се видјело, колико је познати поступак притворених жандарма био „владино дјело“.

Црногорски новац. Читамо у београдском листу. „В. Новостима“: Од извјесног времена у промету код нас виђа се често и никлени црногорски новац. Многи од наших продаваоца неће тај новац да примају од купаца, не хајући што је то српски новац. Необавијештеним продавцима стављамо до знања да је црногорски новац код нас у важности, као год и наш никлени новац, и да се у промет пушта преко Народне Банке. Према томе нико не треба да прави разлику између нашег и црногорског новца.

Наши аутомобили. Показало се по пракси да нијесу за саобраћај по снијегу и леду, нарочито у брдовитим приједјелима. Треба им путеве чистити, али и кад се очисте од снијега, остаје смрзнуто тло, па опет им не ваља. Ако се пак на југовини тло раскрави и начини мало блата, опет им смета.

Обавеза да се чисти снијег може се испунити, али кравати смрзнуто тло по друмовима и сушити блато, то још ни једној влади није испало за руком. И тако аутомобили нијесу за употребу, нарочито зими. Ако се томе не доскочи, мораће се сваке зиме на ново уводити у саобраћај дележанса, а то ће изискивати великог трошка. Треба држати на плати момке, на храни коње, а од времена на вријеме и вршити оправке на самим колима. Онда, кад су аутомобили највише потребни, зими, они неће функционисати. Тиме је и корист од њих сведена на пола. Љети се и дележансом пријатно путује.

Жељети је, да аутомобилска управа пронађе начин, да њени аутомобили и зими саобраћају. Ако ли би кад-год било потребно, да се пошта дележансима превози, да је и то њена ствар. У томе случају имала би да откупи од државе кола и коње. Свакојако ту мора бити јединства: или само држава да врши саобраћај (било аутомобилима, било дилежансама и мјешовито,) било повлашћено аутомобилско друштво. Час држава дележансама, час друштво аутомобилима, да саобраћа, ствара забуну и многе незгоде.

„Хаџи Лоја“ код нас. У недељу у вече у Зетском Дому приказивали су чланови Цетињског Пјевачког Друштва историски фрагмент из трагедије српског народа „Хаџи Лоју“, који је нарочито за ове прилике написао познати драмски писац Бранислав Ђ. Нушић. Овај комад износи јуначки отпор Срба за вријеме окупације Босне и Херцеговине, у коме, крај Хаџи Лоје, видну улогу играју како провољавни тако и католици. Кућа је била пуна свијета, а приказивање је било на своме мјесту тако, да су све истакнутије сцене биле пропраћене френетичким аплаузима и бурним клицањем, којима је публика испољавала своје патриотске осјећаје. Било је и таквих дирљивих сцена да су многима најеживљивали сузе на очи. По свршетку успјеле представе, која је изазвала силно расположење, посјетиоци су

упутили писцу у Биоград нарочити поздрав и честитање.

Забава у Војном Стану. Вечерас је у Војном Стану сјајна забава с играчком, коју приређује официрски кор. На забаву су позвали многи одлични гости из свију кругова пријестоничкога друштва. Забава почиње у 8 сати у вече.

Велики снијег. Ноћас је пао на Цетињу и околини велики снијег, који је и данас падао. У планинским крајевима сваки ће саобраћај бити прекинут.

ПРИВРЕДА

Нема више црвљивог воћа. Један учитељ њемачки, привредник, приповиједа како му је често селјацима и премјештај из мјеста у мјесто, поред свега зла, донио и једну добру мисао. Кад је у 1902. години премјештен, он је понио собом и нешто од његованих воћкица у чучавом облику, одмах се уписао у тамошње воћарско друштво, па је морао учествовати и на воћарској изложби своје нове постојбине. Да се не осрамоти на изложби, како је 1903. године била прилично суша, он се улео, да што боље однегује своје воће. Готово посведневно свако послјеподне прскао је своје воћкице млазовима престојале и на сунцу смачане воде. Род његових воћкица је дрво је и дивно се развијао тако, да је на изложби одио прву награду.

Али све је то споредно, главно је што је све воће — како јабуке тако и крушке — које је редовно прскао из штрцаљке млазовима воде, било здраво и цијело, ни један плод није био црвљив, докле све остало неперскало воће било је црвљиво.

И ако му је познати зликовац, лептир смотавац, у сумрак облетао јатомице његове воћкице, учитељ је успјех, што му воће не бјеше црвљиво, приписивао његовој штрцаљки. Сва јаја, која је полагао ситни сиви лептирић по роду и кори, спрао је водени млаз из штрцаљке и они нијесу могли доћи до свога развића. Отуд воће није ни могло бити црвљиво, као ни онда, кад при појави ових штеточина лептирова неколико дана узастопце јаке кише падају.

Стога њемачки учитељ препоручује свима онима, који не желе имати црвљиво воће, да прскају своје воћке млазовима из штрцаљке (шприца) посведневно или бар у два дана и то у јуну, кад се овај лептир први пут изводи, и у августу при појави другог покољења.

Орања по мокром главно је погрешка. — Поред осталог, успјех орања зависи много од тога, да ли земља кад се оре има потребан степен мокроте, или влаге. Земља при орању не смије бити ни мокра, а ни сува, по умјерено влажна: ни да се од тврдиње заорати не може, ни да се одваљују читави балвани и грудве и бурумци да се хватају за плужно оруђе, но да се криже и осипи за црталом и раоником, и у превртању дашчица.

И колико се ове сушне године и у пролеће и у јесен с чежњом погледало кад ће се моћи заплужити тврда и од суше испуцала збијена земља, колико се пута улазило плугом у њиву и заорало, па се плужење напустило морало, толико сада, кад је мочаровито, кишно јесење вријеме са суснежицом и лапавицом окупало не треба се полакомити, па од већ мокру земљу орати.

Нарочито све тешке земље, а то су и гајаче, ни у које доба године не смијемо их у мокром стању орати. Ни пошто и никако за сетву. У позну јесен и ако такву земљу нећемо засејати озимцом, но орати за јаре усјеве, смијемо на случај преко потребе учинити у томе изузетак, па и мокру смоницу заорати и издробити. Јер у мокро подораној смоници и преко љета, па се одваљују и лијепе бурумци и читрви балвани, тврде грудве које ни дрљача, а још мање мотика разбити и уситнити не може. Једва ако се у неколико најтежим ваљком разбити могу.

Послије тога мокро подорана земља увијек је много коровљива, јер коров се не изнесе орањем на површину, но остаје слијепљен и растрвољен по орању, па се поново повампири и прими.

Исто тако штетно је, при мочарном времену на њиве с тежом земљом извозити ђубре и заоравати га.

Напротив лаке растресите земље (пјесковите) боље је подорати и мало мокрије но ако су одвећ суве.

Врло је важно још сад у јесен брижљиво обрадити оне њиве на које ће доћи јари усјеви, а нарочито окопавице које

се преко љета прашити и окопавати морају. Па још ако смо такве њиве одмах по скидању овогодишње љетине благовремено подугарили т.ј. стрњину плитко а у широком браздама поорали, онда је влага у друштву с ваздухом убрзо стрњину у трулеж окренула и на тај начин земљу угарела.

Одмах по угарењу могли смо и ђубре напјетити и заорати, те да киша и зимња влага, трулењем растварајући припогину, те хранливе састојке даље припреми и раствори и у земљи их измијеша.

У јесен ваља за јаре усјеве њиве преорати, а у пролеће само предрљати и само онда подорати ако нас прилике на то буду нагнале. Орањем пред зиму земља ће се много боље и темељније истрошити и преко зиме мразовима издробити, но што то пролећне орање икада постићи може. Не каже се бадава: „прије зиме поорано — у пола пођубрено.“

Па и ако се жели приступити подубљивању оранице на рачун здравнице, онда земљу ваља опет у јесен подрити подривачем при орању, те да ваздух што дубље продре у дубину.

Користи подубљивања оранице показује се одмах од године у већем поуздању у приносима, нарочито при сијању дјетелине, меунастог биља и сточне репе. Сви ови усјеви могу својим коријењем и жилама дубље продријети, дакле и на већем пространству за се храну прибрати и тражити.

Дубље подорана земља неће тако лако патити ни од једне крајности, да буде сувише мокра ни превећ сува, но ће далеко прије одржавати се у правом степу влажности.

Нико и ништа не може накнадити зимско орање догодишњим окопавинама: никад се боље ни лакше неће копати земља с кукурузом и другим окопанима, но кад је земља преко зиме престојала поорана у суровој бразди. Само тада је могуће завести и употребљавати у копњи окопачице и загртати које коњвуче, а да се не мора мотиком дућкати и грбином запињати љети, кад звијезда пече у теме по ваздан.

Пред зиму орање је и најмоћније средство противу суше у пролеће, јер се у јесен поорана земља добро натопи и навлажи кишом и снјежном водом, повуче влагу у дубину, па је на пролеће, на суши оздо спроводи на више усјевима за њихов пораст и успијевање.

Стога памет у главу орачи, па с пажњом и размишљањем приступајте основном послу око обраде земље за догодишњи беритић.

Послије јесење обраде. — Пошто површимо сјетву, треба почистити увратине и разоре, да се земља, која је изношењем плуга из бразде и обрађивањем, на ледину избачена и растрвољена смене и у орање баци. И онда прописно дрљаче изврши и то што брижљивије, јер дрљаче вриједи половино орања, а више пута вриједи више но и орање. Но сад при зимском орању не треба много дрљачом уситнити земљу, једно што ће мраз грудве растрошити, а друго што умјерено крупне грудве могу бити зими, нарочито на голомразици, од користи младом усјеву; служе му као заклон од хладних и сурових вјетрова.

Онда шљедује онамо гдје је потребно: повлачење бразда одводница ралицом или копачицом. Одводнице треба повлачити чисто, да буду као јарак, па и мотиком ишчистити дно и поправити обрађени банак с обије стране. Њих треба повлачити према паду воде (нагибу земљишта) тако, да се у њих стаче с њиве сва вода и да нигдје на њиви не застаје да гради ловку и мочар.

На успром, стрмом земљишту, треба их изводити у косо, да не би вода и бујица собом многу ситну земљу свлачила.

Али при том треба избјежавати све непотребне кривине и углове или лактове, те да се одводнице наносом земље не испуне и да вода на окукама не прелази преко банака одводнице. На стрменима треба на крају тих одводница направити стачнице т.ј. рупе, у које ће онда наносити и таложити сплављену (исплакану) ситну земљу (муљ).

У вријеме бујних, плаховитих киша и при копању снијега треба чешће одводнице на њивама обилазити и бринути се, да се оне никад не запуше.

Муљ из стачница, на доколици вадити, распростраити и просушити, па на слабија мјеста њиве растурати, гдје ће доћи као право благодатно ђубре.

Трапљење репе. — Копање трапа извршити као и обично за трапљење репе или кромпира итд. али је питање како их је боље препокрити: сламом или кровином или само земљом.

Махом, у сламом оскудним годинама а и онамо гдје се више репе за трапљење има, не међу озго ни мало кровине,

но препокривају земљом. Па тек доцније, кад мразевни наступе, онда преко танког слоја земље, навуку још земље, па озго ђубре. Овако утрапљена репа држи се добро, до самог пролећа остаје једра и здрава, не вене много и не трули. И вађење је лакше, но кад се препокрива прво сламом, па озго земљом. Исто тако без сламе брже се репа трапи и препокрива.

Препоручују и овај начин: мјесто укупавања, поравни се и набије земљиште, па се за непун метар широко слаже репа на репу у произвољној дужини, градећи горње редове све уже и уже, до „слемена“. Онда се препокрије танко земљом, а овршак („слемен“) док мраз не наступи, остави отворен. Репе се на тај начин не загрева, не плесњиви и не трули. После 14 дана од прилике, препокрије се зимским покривачем, до 25 см. дебелом, а горе преко отвореног овршка, удари се танак слој сламе, па озго земља, да се трап, у пролеће лако проветравати може.

Народно здравље

Запамтите! — Гдје има у кући јектљиве, перите, чистите, отварајте прозоре, пуштајте ваздух и сунца. — Не примајте кашљава, промукло и јектљиво млаје у службу — нарочито не за дјену. — Пољубац туберкулозног мушкарца је много опаснији, него пољубац туберкуложне жене. При кашљу се капљице опе гилладије захвате у купље бркова, па их је с њих тешко обрцати и очистити. — Све што јаче тропи тјелесне сваге, може јектику изазвати, ако се била притажала, а може је и погоршати, ако је већ била развијена. — Сува хладоба не пјоди јектичанцима. — Кад се млада а слабунава жена зароди, прође ието опако као опаж, који дубоко у воду загази, а не зна да плива.

Умирање од туберкулозе. — Наши кашљавци и слабунави иду — нарочито зими — у блажје крајеве — махом на наше Приморје (Далмацију и Боку). С тога ћемо извести умирање од туберкулозе по тим крајевима. На 1000 сиротних смртних случајева од г. 1896—1901. долазило је годишње просјечно случајева туберкулозе:

У Имотек 53, у Книпу 57, у Метковићу 84, у Магарској 95, у Шибенику 100, у Дубровнику 109, у Задру 111, у Котору 118, у Сплету 124. Може се мислити како је ту личење.

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

Шала астронома. Један пут је познати енглески астроном Роберт Бол ручао с веселим друштвом својих учених другова у гостионици, у којој су се они обично сабирали. Болу дође воља, да се мало нашали с крчмарицом. Зовну је к себи, па јој рече:

— Драга газдарице, ја бих Вас врло радо мало поучио из астрономије. Видите, имају тако зване пзатоничке године. То су такве године, када се изнова све повраћа у првобитни облик. Ето, на примјер, рачунајући од данашњег дана за 26000 година, све ће се поврати у савршено такав ред, какав је сад, управ овај час. Разумијете ли? Ето, за 26009 година истог овог дана и у исти овај час, ми ћемо се сакупити, као год и ово сад, око овог стола, па ћемо јести иста јела, као и сад. Јести ли споразумни да нам за данашњи ручак кредитирамо до тог дана?

— О, врло радо! — одговори крчмарица смијући се. — Та то и неће бити први пут. Сјећате ли се, управо прије 26000 година ја сам Вам тај исти дан кредитирала ручак. До сад ми га нијесте платили. Сад ми платите онај првашњи, а ја ћу Вам онда кредитирати садашњи ручак.

Бол се насмије и извади новчаник и плати ручак с ријечима:

— Али, хвала Вам за то, што не тражите интерес за тај дуг што сте чекали 26000 година!

Највећа скупоба. Са свих страна чује се, да је велика скупоба завладала. Сазивају се чинете и чине разни кораци како би животне намирнице појевтиниле. Париски лист „Eclair“ је позвао своје читаоце да ладу одговора о томе важном питању. Одговори су долазили више дана. Уредништво је на темељу тих одговора дошло до закључка, да је у Француској било вријеме, када је скупоба била просто нејерватна. То је било за вријеме револуције год. 1791. када је скупоба била баснословна. Цијена паре цицела били је скочила од 5 на 200 франака, а обични шешир од 14 на 500 франака. Године 1798. било је још горе. За пренос једноставнога пакета плаћало се 300 франака. За обичну вођу на колима давало се по 500 франака. Треба још споменути да је тада тамо била и велика новчана криза.

Највиша кула на свијету. И Америка ће скоро добити Ајфелову Кулу, која ће

служити метеоролошким посматрањима. Само ће ова кула бити висока 600 метара и стаће 300 милиона круна. Планове за њу израдио је инжењер и архитекта Сениш. Зидови ће бити дебели при врху 12, а у основи 140 палаца. Тежина зидова биће 203.000 тона, а тежина платформе на спратовима 213.000 тона. Кула ће бити подигнута у Њу-Јорку и, као што се види, биће два пута већа од Ајфелове.

Колико плаћа Њемачка својим владарима. Владари савезних држава Њемачке добивају годишње: Пруски владар има 15.710.290 марака; Баварски 5.403.986; Виртембершки 2.115.677; Саски 4.074.568; Баденски 1.876.269; Хесенски 1.265.000; Брауншвајга 1.125.393; Анхалтски 1.688.169; Саско-Алтенбуршки 800.000; Олденбуршки 510.000; Саско-Кобург-Готски 104.000; Саско-Мајниншки 800.000; Мекленбург-Шверин и Стрелица 400.000; Шамбург-Липе 250.000 и Липе-Детмалда 200.000.

Књижевност

Позив на претплату. Г. Душан Шижачки, новинар из Биограда упутио је овај позив на претплату: „У жељи, да се одужим успомени свога незаборављенога добра друга и Србина, ранопреминулога нашега пјесника *Авда Карабеговића* и да помогнем, да се очува трајан спомен на честитог родољуба, одлучио сам да, уз сарадњу другова покојникових, приредим „*АВДИНУ СПОМЕНИЦУ*“. Многи признати наши јавни радници на перу, као и неки млађи књижевници, међу њима Бранислав Ђ. Нушић, Бранислав Ђ. Цветковић, Бор. Л. Ценић, Бор. Б. Мирковић, Војислав Ј. Илић, Владимир Станимировић, Вељко М. Мушишки, Драгун Јов. Илић, Дим. Глигорић-Сокољанин, Живојин О. Дачић, Иван Иванић, Љубинко Петровић, Милорад М. Петровић, Милутин Ускоковић, Михаило Сретеновић, Миранш и Мартин Дола-Иванаји, Милан Ф. Манојловић, Никола Д. Илић, Риста Одавић, Сава Миланковић, Славко Косић, Стијепо Кобасица, Сава Радовановић. Чедомир К. Протић и још некоји уносе у ову „Авдину Споменицу“ по киту цвијећа, да њиме украсе још непобусани гроб младога пјесника и освјеже успомену на узорита покојника, који је животом и радом, пјевањем и Србовањем својим заслужио да му се прикупе уздаси другова по перу и сачувају за потомство. Уз то ће у ову књигу бити унијето десетак пошљадњих, неиздатих и нигдје нештампаних *пјесама Авдиних*. Споменица ће изнијети неколико табака четвртине, штампаће се на најфинијој хартији, а свака страна ће бити илустрирана сликама Авде и ликовима сарадницама „Споменице“. Штампарска ће израда бити најмодернија. Књига ће бити тако опремљена, да ће „Споменица“ бити једна од најелегантнијих српских књига. Насловни лист ће бити уметнички ремек дјело познатог нашега сликара г. Бране Цијела „Споменица“ ће бити за претплатнике један динар, а доцније књижевска цијена ће бити 1:50 дин.

Имена претплатника ће се штампати на крају књиге, с тога молим све пријатеље моје и пок. Авде и поштоваоце покојникова рада који буду хтјели да се ангажују са скупљањем претплатника, да спискове са новцем пошљу потписаноме најдаље до 10. фебруара. Књига се већ налази у штампарији и биће готова око 15. фебруара. Скупљачи имају сваку шесту књигу на дар.

Претплату прима и наше уредништво.

У издању потписане књијаре изашла је из штампе и разасиље се *Читуља* (Помяникъ) живущихъ и усопшихъ братиј нашихъ, коју је одобрила Високопречасна Консистоија Цетињска под броем 1931 од 9. маја 1908. године.

Читуља је штампана на најфинијој штампаној хартији, укорићена у тврди марокин корицама, а уз то украшена са двије врло укусно израђене иконе Христа Спаситеља и Мајке Божије.

Читуљу треба да има сваки православни парохијски дом, јер је ова једина да може достојно послужити за помен наших умрлих предака, а цијена јој је врло незнатна и то само 30 пара; препродавши добијају 20% попушта.

Читуља се добија код Г. Коста Станића, књијара у Подгорици, преко доличних свештеника и учитеља и код потписатог издаваоца на Цетињу.

Споштовањем
310 Књијара П. М. Калуђеровића